

MÖJLIGHETER TILL POLITISK PÅVERKAN, NÄR OCH FÖR VEM?

ELISABETH FALK

Sammanfattning

Ett grundläggande villkor för en välfungerande demokrati är att medborgarna kan vara med och påverka politiken, eller åtminstone uppleva att de kan vara med och påverka. I tider när allt fler upplever demokratin som hotad ställs i det här kapitlet en basal fråga för vår representativa demokrati: Upplever människor att de har möjlighet att påverka politiska beslut? Med hjälp av tidsserier från de västsvenska SOM-undersökningarna har vi möjlighet att studera medborgarnas uppfattningar om påverkansmöjligheter över tid. Resultat visar att andelen som säger sig ha mycket eller ganska goda möjligheter att påverka politiska beslut faktiskt har ökat över tid. Ryktena om den hotade demokratin verkar vara överdrivna.

Det talas ibland om att demokratin är hotad. Oroliga forskare menar att medborgare är okunniga, kortsiktiga och polariserade, vilket gör att valresultaten kan avgöras av helt ovidkommande saker (Achen & Bartels, 2016). Andra forskare varnar för att väljarna har vänt det nuvarande politiska system ryggen genom att rösta fram populistiska partier (Oesch, 2008). För att demokratin ska kunna fungera krävs att systemet har legitimitet bland medborgarna. Ett fundament för medborgarnas legitimitet är att de känner att de kan vara med och påverka. I det här kapitlet ställs därför den grundläggande frågan: Vad säger medborgarna om deras möjligheter att påverka det politiska systemet?

Politiskt självförtroende

I ett demokratiskt samhälle är det centralt att medborgare väljer att engagera sig. Medborgares påverkansmöjligheter sammanfaller med stödet för det demokratiska systemet och uppfattningen om hur väl det demokratiska systemet fungerar (Easton & Dennis, 1967). Samtidigt vet vi att det politiska deltagandet är villkorat. Framstående forskare inom fältet har återkommande visat att det är de resursstarka människorna som i högre grad är politiskt engagerade jämfört med personer som inte har lika stora resurser (Brady, Verba & Schlozman, 1995; Verba, Schlozman & Brady, 1995). I forskningen har man kunnat se att människors socioekonomiska resurser hänger samman med politiskt självförtroende. Det gör att välutbildade människor lättare dras till politiken i kraft av sina kunskaper, men också för att de

tror sig kunna göra skillnad. Detta har beskrivits mer ingående i CVM-modellen, som står för "The Civic Voluntarism Model". Modellen lyfter fram det politiska engagemangets tre beståndsdelar: att människor kan, att de vill och att de tillfrågas. Deltagandet förklaras med andra ord genom socioekonomiska resurser, politiskt självförtroende och rekrytering (ibid.).

Inom forskningen lyfter man alltså fram politiskt självförtroende som en central beståndsdel för politiskt engagemang. Det engelska begreppet, *political efficacy*, myntades under mitten av 1950-talet (Campbell, Gurin & Miller, 1954). Begreppet delades senare upp i en intern och extern dimension (Balch, 1974). Den interna dimensionen berör hur individen uppfattar sina egna färdigheter medan den externa dimensionen handlar om individens "bedömning av det politiska systemet och dess villighet att lyssna på sina medborgare" (Arkhide, 2016:84). Det är det senare som vi i detta kapitel kommer att fokusera på. Utgångspunkten är att ju mer individen uppfattar att det politiska systemet besvarar och låter sig påverkas av individens engagemang, desto större är sannolikheten att individen engagerar sig. Om individen däremot uppfattar att det politiska systemet inte lyssnar på medborgarna eller att engagemanget inte har någon inverkan på vilka politiska beslut som fattas, riskerar individen att uppfatta att det är meningslöst att engagera sig politiskt (Karp & Banducci, 2008). Medborgare gör därför olika bedömningar av hur öppet det politiska systemet egentligen är, vilket gör det angeläget att närmare studera hur dessa bedömningar ser ut i olika grupper.

I de västsvenska SOM-undersökningarna har deltagarna (hädanefter 'västsvenskarna') sedan i slutet på 1990-talet tillfrågats om deras uppfattning gällande påverkansmöjligheter på flera nivåer – från stadsdelsnivå/den delen av kommunen man bor i till EU-nivå. Detta gör det möjligt att inte bara studera hur medborgarnas uppfattningar om deras möjlighet att påverka varierar mellan olika politiska nivåer utan också över tid.

Följande frågeställningar avser jag att besvara med detta kapitel:

1. Till vilken grad anser västsvenskarna att de har möjlighet att kunna påverka politiska beslut?
2. Hur ser uppfattningen om möjligheter till att påverka politiska beslut över tid?
3. Vilka individfaktorer har högst betydelse i relation till uppfattningen om möjligheter till att påverka politiska beslut?

För att besvara frågeställningarna för detta kapitel kommer data från den västsvenska SOM-undersökningen att användas. Frågan som används för att mäta påverkansmöjligheterna bland västsvenskarna är följande: "Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i:". Frågan följs upp av följande fem nivåer: "EU", "Sverige", "Västra Götalandsregionen", "Den kommun där du bor" samt "Stadsdelen/den del av kommunen där du bor¹". Denna fråga har ställts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 1999 (nivån "Stadsdelen/den del

av kommunen där du bor” tillkom år 2000). Svartalternativen som respondenterna kan välja mellan är ”Mycket goda möjligheter”, ”Ganska goda möjligheter”, ”Varken goda eller dåliga möjligheter”, ”Ganska dåliga möjligheter”, ”Mycket dåliga möjligheter” samt ”Ingen uppfattning”.

För att kunna studera vem eller vilka som känner att de kan påverka kommer även en rad oberoende variabler att ingå, det är alltså variabler som utifrån tidigare forskning och teorier tros kunna förklara den beroende variabeln, i detta fall ens uppfattning om möjligheter att påverka politiska beslut. Tidigare forskning föreslår att det kan finnas flera faktorer som påverkar graden av politiskt engagemang hos en individ. Exempel på socioekonomiska faktorer som man menar kan påverka är utbildningsnivå, kön och ålder. Forskningen menar också att partiidentifikation, förtroende för politiker och vad som händer i den politiska kontexten påverkar motivationen till att engagera sig politiskt eller inte (Oscarsson & Holmberg, 2016). Mer precist är de oberoende variablerna som kommer att användas i analyserna utbildning, kön (Brady m.fl., 1995; Verba m.fl., 1995), om man röstade för det sittande partiet på respektive nivå (Downs, 1957, kap 14) samt förtroende för politiker på respektive nivå (Oscarsson & Holmberg, 2016).

Uppfattning om möjligheter till att påverka politiska beslut bland västsvenskarna 2018

För att besvara första frågeställningen om möjligheter att påverka politiska beslut kan vi börja med att titta på svarsfördelningen. Som framgår i tabell 1 är det en större andel som anser att de har mindre möjlighet att påverka politiska beslut i EU (balansmått -68) jämfört med de andra beslutsnivåerna. Minst dåliga möjligheter anser västsvenskarna ha att påverka politiska beslut på den kommunala nivån (balansmått -6), tätt följt av stadsdelsnivån/den del av kommunen där man bor (balansmått -9). Mönstret känns igen utifrån idén om närhetsprincipen. Antagandet bygger på att individen bäst kan påverka den nivå som hon har mest kontakt med (Johansson, 2008).

Tabell 1 Västsvenskarnas uppfattning om möjligheter att påverka politiska beslut på fem olika beslutsnivåer, 2018 (procent)

	Mycket dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska goda möjligheter	Mycket goda möjligheter	Balansmätt	Summa	Antal svar
EU	48	26	20	5	1	-68	100	2418
Sverige	22	25	29	21	3	-23	100	2581
Västra Götalandsregionen	22	24	34	18	2	-26	100	2498
Kommunen	17	19	34	26	4	-6	100	2546
Stadsdelen/den del av kommunen där man bor	18	19	35	25	3	-9	100	2377

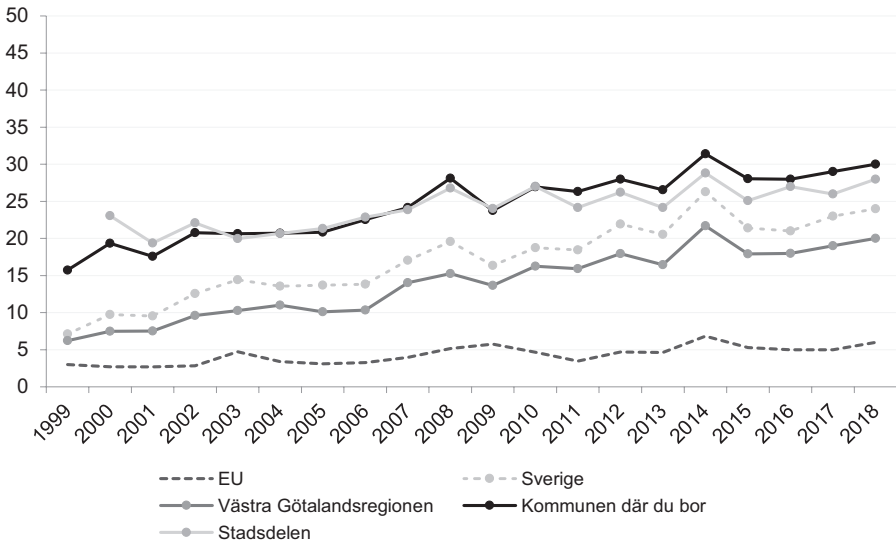
Kommentar: Frågan lyder: "I vilken utsträckning anser du dig kunna påverka politiska beslut i:" följt av de fem nivåerna "EU", "Sverige", "Västra Götalandsregionen", "Den kommun där du bor" och "Stadsdelen/den del av kommunen där du bor". Svartalternativen är "Mycket goda möjligheter", "Ganska goda möjligheter", "Varken goda eller dåliga möjligheter", "Ganska dåliga möjligheter", "Mycket dåliga möjligheter" samt "Ingen uppfattning". För att motsvara tabell 2 har svartalternativens ordning vänts i redovisningen av resultaten. Balansmättet mellan -100 och +100 anger andelen som svarat "mycket/ganska goda möjligheter" minus andelen som svarat "mycket/ganska dåliga möjligheter". -100 innebär att samtliga anser sig ha dåliga möjligheter att påverka politiska beslut och +100 att samtliga anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut. Procentbasen utgörs av dem som har en uppfattning.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

Västsvenskarnas uppfattning om möjligheter till att påverka politiska beslut över tid

Med hjälp av SOM-institutets tidsserier kan vi även se hur västsvenskarnas uppfattning om deras möjlighet att påverka politiska beslut har förändrats över tid. Som framgår i figur 1 är den övergripande trenden positiv. Fler anser idag att de kan påverka politiken än vad som var fallet för 20 år sedan. Resultaten visar också det förväntade mönstret gällande att ju närmare besluten fattas, desto mer känner medborgaren att hon kan påverka. Däremot följer inte Västra Götalandsregionen idén om närhetsprincipen, vilket följer tidigare års mönster (Arkhide, 2016). Medborgaren säger sig ha begränsade möjligheter att påverka politiska beslut på den regionala nivån. Förklaringen till det kan vara att kännedomen generellt är lägre vad gäller regionstyrelsens verksamhet och beslutsområden. Vi kan också se att tidsserien för EU som beslutsnivå har legat stabil sedan mätningarna började. De största förändringarna rör Sverige och Västra Götalandsregionen som beslutsnivåer, där andelen som anser sig ha ganska goda eller mycket goda möjligheter har gått från 7 till 24 procent på den nationella nivån och från 6 till 20 procent på den regionala nivån sedan frågan började ställas 1999. Generellt kan vi se en positiv förändring för samtliga nivåer, om än att förändringen för EU är blygsam.

Figur 1 Andel västsvenskar som uppger sig ha ganska eller mycket goda möjligheter att påverka beslut på fem olika beslutsnivåer, 1999–2018 (procent)



Kommentar: Frågan lyder: "I vilken utsträckning anser du dig kunna påverka politiska beslut:" följt av de fem nivåerna "EU", "Sverige", "Västra Götalandsregionen", "Den kommun där du bor" och "Stadsdelen/den del av kommunen där du bor". Figuren redovisar andelen som uppgett att de har "mycket" eller "ganska" goda möjligheter. Procentbasen utgörs av dem som har en uppfattning.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2018.

Ett intressant fenomen att studera i det här fallet är *valårseffekt* (se Holmbergs kapitel i den här boken). Begreppet brukar beskrivas som att förtroendet för politiker och flera samhällsinstitutioner samt partiernas popularitet brukar gå upp under ett valår (Holmberg, 1994; Holmberg & Weibull, 2007, 2019; Strömbäck & Johansson, 2006; Weibull, 2015). Förklaringen till denna uppgång anses främst vara en ökad politisk exponering (Weibull, 2015). Med tanke på att många andra faktorer som är närliggande ökar skulle man kunna vänta sig att medborgares uppfattning av möjligheten att påverka beslut också ökar under ett valår. Dessutom kan ju handlingen att gå och rösta anses vara en indikation för möjligheten att kunna påverka politiska beslut på olika nivåer. Om det skulle finnas en valårseffekt skulle det visa sig genom tydliga "hack" i linjerna vid varje valår. Figur 1 indikerar att någon särskild valårseffekt är svår att uttyda. Vi ser uppgångar vid valåren 2010, 2014 och 2018 men även vid exempelvis 2012, så utifrån figur 1 är det svårt att säga om uppgången beror på att det är valår eller någon annan förklaring.

Påverkansmöjligheter bland olika samhällsgrupper

För att kunna besvara den sista frågeställningen ska vi titta närmare på skillnader mellan människor och deras uppfattning om påverkansmöjligheter på olika beslutsnivåer. Fem regressionsmodeller är gjorda för att kunna studera olika faktorer påverkan på respektive beslutsnivå. Förutom bakgrundsvariabler som kön, ålder och utbildning kommer vi även titta närmare på politiskt intresse, förtroende för politiker samt om man röstade för den sittande regeringen eller regionstyrelsen. När det gäller förtroende för politiker kommer en distinktion göras mellan politiker på kommun- och riksdagsnivå, där förtroende för riksdagspolitiker kommer studeras i relation till samtliga nivåer förutom kommunen och stadsdelen/den del av kommunen där man bor. I det fallet ställer vi motsvarande fråga fast gällande förtroende för kommunpolitiker. Om man röstade för den sittande regeringen kommer analyseras i relation till den nationella beslutsnivån och om man röstade för regionstyrelsen kommer studeras gentemot beslutsnivån Västra Götalandsregionen. Detta bygger på frågan om man röstade i valet 2018 och i så fall på vilket parti. Med tanke på att undersökningen var i fält under den långdragna regeringsprocessen utgör de som röstade för regeringen av dem som sympatiserar med S eller MP, alltså de som satt i regering mandatperioden 2014–2018. Samma princip gäller för regionfullmäktige, där ”Röstade för regionfullmäktige” utgörs av de som svarat att de röstade på något av de partier som styrde regionfullmäktige under mandatperioden 2014–2018; M, MP, L, C och KD.

Tabell 2 redogör för resultaten för de fem regressionsmodellerna. Genom att börja med att titta på bakgrundsvariablerna (kön, ålder och utbildning) kan vi se att kön inte verkar ha en signifikant effekt på möjligheterna att påverka politiken på någon av nivåerna. Detta är intressant då forskningen generellt brukar peka på att män i högre grad än kvinnor uppvisar politiskt självförtroende (Norris, 2009). Men forskningen pekar också på att män och kvinnor är politiskt aktiva på olika sätt. Kvinnor röstar i större utsträckning än män, medan män generellt är mer aktiva som partimedlemmar jämfört med kvinnor (Coffé & Bolzendahl, 2010). Även ålder visar en annan tendens jämfört med tidigare forskning (Weaver Lariscy, Tinkham & Sweetser, 2011), där resultaten från undersökningen 2018 föreslår att ju äldre en människa är, desto mindre upplever den sig kunna påverka politiska beslut på samtliga nivåer (jämfört med yngre personer).

När det kommer till utbildning kan vi inte riktigt uttyda en tydlig effekt av det på de olika nivåerna. Tittar vi på beslutsnivån EU och Västra Götalandsregionen pekar resultaten på att en högre utbildningsnivå, jämfört med en lägre utbildningsnivå, inte har några signifikanta effekter på möjligheten att påverka politiska beslut. Går vi vidare till den nationella nivån har medellåg och medelhög utbildning, jämfört med låg utbildningsnivå, en signifikant effekt på påverkansmöjligheter (hög utbildningsnivå är signifikant vid signifikansnivån $p=0.06$). Vad gäller kommun- och stadsdelsnivå/den del av kommunen där man bor uppvisas ett

Tabell 2 Effekt av olika faktorer på uppfattningen att kunna påverka politiska beslut, 2018 (ostandardiserade regressionskoefficienter, standardfel i parentes)

	EU	Sverige	Västra Götalands- regionen	Kommunen	Stadsdelen/ den del av kommunen man bor i
Man (ref. kvinna)	-0.056 (0.04)	-0.030 (0.05)	-0.051 (0.05)	-0.031 (0.04)	-0.024 (0.04)
Ålder (ref. 16-29 år)					
30-49 år	-0.053 (0.07)	-0.036 (0.08)	-0.007 (0.08)	-0.214** (0.07)	-0.208** (0.07)
50-64 år	-0.155* (0.07)	-0.149 (0.08)	-0.194* (0.08)	-0.277*** (0.07)	-0.288*** (0.07)
65-85 år	-0.197** (0.07)	-0.235** (0.08)	-0.309*** (0.08)	-0.445*** (0.07)	-0.437*** (0.07)
Utbildningsnivå (ref. låg) ¹					
Medellåg	0.086 (0.07)	0.191* (0.08)	0.099 (0.09)	0.148* (0.07)	0.128 (0.08)
Medelhög	0.053 (0.07)	0.193* (0.08)	0.078 (0.09)	0.188* (0.07)	0.168* (0.08)
Hög	0.043 (0.07)	0.155 ⁷ (0.08)	0.026 (0.08)	0.245*** (0.07)	0.232** (0.08)
Politiskt intresse ²	-0.005 (0.03)	0.114*** (0.03)	0.046 (0.03)	0.125*** (0.03)	0.087** (0.03)
Röstade för regeringen ³		0.184*** (0.05)			
Röstade för regionstyrelsen ⁴			-0.002 (0.05)		
Förtroende för rikspolitiker ⁵	0.322*** (0.02)	0.476*** (0.02)	0.440*** (0.02)		
Förtroende för kommunpolitiker ⁶				0.505*** (0.02)	0.456*** (0.02)
Intercept	1.045*** (0.12)	0.847*** (0.14)	1.292*** (0.14)	1.151*** (0.12)	1.398*** (0.13)
N	2 150	1 846	1 765	2 233	2 085
Adjusted R2	0.13	0.24	0.20	0.26	0.22

Kommentarer: Resultaten redovisar en regressionsanalys (OLS). För att underlätta tolkningen av resultaten har samtliga beroende variabler vänts så att 1=Mycket dåliga möjligheter och 5=Mycket goda möjligheter. ¹ Utbildningsvariabeln bygger på en fyrdelad variabel där Låg=max grundskola eller motsvarande, Medellåg=max gymnasium, folkhögskola eller motsvarande, Medelhög=eftergymnasial utbildning, men inte examen från högskola/universitet, Hög=examen från högskola/universitet. ² Frågan lyder: "Hur intresserad är du i allmänhet av politik?". För att underlätta tolkningen av resultaten har skalan vänts och 1=Inte alls intresserad och 4=Mycket intresserad. ³ Bygger på frågan "Röstade du i valet 2018 och i så fall på vilket parti? Sätt ett kryss i varje kolumn.". Riksdag och inkluderar de som uppgivit att de röstat på S eller MP. ⁴ Bygger på frågan "Röstade du i valet 2018 och i så fall på vilket parti? Sätt ett kryss i varje kolumn.". Landsting/Region och inkluderar de som röstat på de partier som fram till valet hösten 2018 satt i regionstyrelsen: M, MP, L, C samt KD. ^{5,6} Bygger på frågan "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?": Rikspolitiker samt Kommunpolitiker. För att underlätta tolkningen har skalan vänts där 1=Mycket litet förtroende och 5=Mycket stort förtroende. ⁷ Resultaten är signifikanta vid signifikansnivån p=0.06.

Signifikansnivåer: * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018.

tydligare mönster: att ha en högre utbildning, jämfört med en lägre, verkar vara sammankopplad med att känna starkare påverkansmöjligheter. Dessa resultat går i linje med tidigare forskning som menar att ju högre utbildning du har, desto större är påverkansmöjligheterna hos en individ (Southwell, 2012; Verba m.fl., 1995).

Vidare till politiskt intresse kan vi inte heller där se något tydligt mönster för beslutsnivåerna EU och Västra Götalandsregionen. Tittar vi på de andra beslutsnivåerna kan vi se att politiskt intresse samvarierar med en uppfattning om att i större utsträckning kunna påverka politiska beslut på riks-, kommun- och stadsdelsnivå/den del av kommunen där man bor. Om man ser sig själv som "vinnare" eller "förlorare"² verkar ha en effekt på om man uppfattar sig ha möjligheter att påverka politiska beslut på nationell nivå. Alltså, röstade man på något av de två partier som fram till valet den 9 september 2018 satt i regeringen, tenderar man att uppfatta en högre grad av påverkansmöjlighet. Däremot kan vi inte se en liknande tendens när det gäller om man röstade för något av de partier som satt i regionstyrelsen under mandatperioden 2014–2018 och påverkansmöjligheter, där vi inte kan se någon signifikant effekt.

Slutligen tittar vi på förtroende för politiker och dess effekter på påverkansmöjligheter. Om vi börjar med att studera förtroende för rikspolitiker och dess effekter på beslutsnivåerna EU, Sverige och Västra Götalandsregionen kan vi se att personer med högt förtroende känner en starkare känsla av att kunna påverka politiska beslut på dessa tre beslutsnivåer. Liknande tendenser ser vi även för dem som har ett högt förtroende för kommunpolitiker, som även de känner en starkare känsla av att kunna påverka politiska beslut på kommun- och stadsdelsnivå/den del av kommunen där man bor. Med andra ord kan vi se att förtroende är en egenskap som verkar ha stort inflytande på om individer känner sig kunna påverka politiska beslut eller inte.

Påverkansmöjligheter i väst – i hög grad en fråga om förtroende för politiker

Diskussionen om demokratin är hotad eller inte har varit omdebatterad under de senaste åren. Det är nödvändigt i en demokrati att medborgare deltar och känner att de har möjlighet att påverka politiska beslut. Annars riskerar demokratin att tappa sin legitimitet.

Hur ser då västsvensarna på deras möjligheter att påverka politiska beslut? Sedan frågan om påverkansmöjligheter på olika politiska nivåer började ställas i de västsvenska SOM-undersökningarna 1999 har andelen som svarat att de har ganska eller mycket goda möjligheter att påverka politiska beslut ökat under tidsperioden för samtliga nivåer förutom för EU, som legat stabil runt fem procent.

När vi tittar på hur olika grupper uppfattar sina möjligheter att påverka politiska beslut är politikerförtroende den variabel som tydligast hänger samman med att det politiska systemet uppfattas som lyhört. Detta gäller både för riksdagspolitiker i relation till beslutsnivåerna EU, Sverige och Västra Götalandsregionen samt för

kommunpolitiker i relation till beslutsnivån kommunen och stadsdelen/den del av kommunen där man bor. Bakgrundsvariabler såsom kön, ålder och utbildning verkar däremot inte ha någon stor effekt på uppfattningen att man kan påverka politiska beslut. Det är särskilt intressant eftersom dessa faktorer i tidigare forskning brukar samvariera med politiskt deltagande och politiskt självförtroende. Med andra ord brukar män, de med högre utbildning och de som är äldre uppvisa större politiskt självförtroende. Möjliga förklaringar till att vi inte ser det mönster vi förväntar oss i 2018 års data kan bero på den långdragna och i viss mån den komplexa regeringsbildningen. Om man som väljare brukar se röstning på valdagen som ett sätt att påverka politiska beslut på, kan det parlamentariska läget som uppstod efter valet 2018 ha påverkat hur medborgare uppfattar om sina möjligheter att påverka politiken. Samtidigt ser vi att det inte finns några större skillnader mellan olika gruppen och deras uppfattningar om möjligheterna att påverka, vilket är något positivt. Det betyder att påverkansmöjligheterna är mindre villkorade än förut.

För att summera: även om många västsvenskar anser att de har dåliga möjligheter att påverka politiska beslut, så minskar dem över tid. Det politiska systemets legitimitet står sig med andra ord väl sett över en 20 års period. Ryktet om att demokratin är död bör mot den bakgrunden ses som överdriven.

Noter

- ¹ För diskussion kring att mäta medborgares uppfattning om att påverka politiska beslut och politiskt självförtroende se Craig & Maggionto (1982), Craig, Niemi & Silver (1990) och Niemi, Craig & Mattei (1991).
- ² Med ”vinnare” åsyftas de som i valet 2018 röstade på något av de partier som satt i regeringen/regionstyrelsen under mandatperioden 2014–2018 och de som röstade på andra partier definieras alltså som ”förlorare”.

Referenser

- Achen, C. H., & Bartels, L. M. (2016). *Democracy for realists: why elections do not produce responsive government*. Princeton: Princeton University Press.
- Arkhede, S. (2016). Vilka känner att de kan påverka? I A. Bergström & N. Harring (red), *Hållbarhetens horisont*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Balch, G. I. (1974). Multiple Indicators in Survey Research: The Concept “Sense of Political Efficacy”. *Political Methodology*, 1(2), 1-43.
- Brady, H. E., Verba, S., & Schlozman, K. L. (1995). Beyond Ses: A Resource Model of Political Participation. *The American Political Science Review*, 89(2), 271-294. doi:10.2307/2082425
- Campbell, A., Gurin, G., & Miller, W. E. (1954). *The voter decides*. Evanston, Ill.: Row, Peterson & Comp.
- Coffé, H., & Bolzendahl, C. (2010). Same Game, Different Rules? Gender Differences in Political Participation. 62(5), 318-333. doi:10.1007/s11199-009-9729-y

- Craig, S. C., & Maggioro, M. A. (1982). Measuring Political Efficacy. *Political Methodology*, 8(3), 85-109.
- Craig, S. C., Niemi, R. G., & Silver, G. E. (1990). Political efficacy and trust: A report on the NES pilot study items. *12*(3), 289-314. doi:10.1007/bf00992337
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.
- Easton, D., & Dennis, J. (1967). The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy. *American Political Science Review*, 61(1), 25-38.
- Holmberg, S. (1994). Partiern tycker vi bäst om i valtider. I S. Holmberg & L. Weibull (red), *Vägval*. Göteborg: Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Holmberg, S., & Weibull, L. (2007). Ökat förtroende - bara en valårseffekt? I S. Holmberg & L. Weibull (red), *Det nya Sverige*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, S., & Weibull, L. (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg, & A. Bergström (red), *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Johansson, S. (2008). Tror alla på möjligheten att påverka? I L. Nilsson & R. Antoni (red), *Medborgarna, regionen och flernivådemokratin*. Göteborgs universitet SOM-institutet.
- Karp, J. A., & Banducci, S. A. (2008). Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How Electoral Systems Shape Political Behaviour. *British Journal of Political Science*, 38(2), 311-334.
- Niemi, R. G., Craig, S. C., & Mattei, F. (1991). Measuring Internal Political Efficacy in the 1988 National Election Study. *The American Political Science Review*, 85(4), 1407-1413. doi:10.2307/1963953
- Norris, P. (2009). New Feminist Challenges to the Study of Political Engagement. I R. J. Dalton & H. D. Klingemann (red), *The Oxford Handbook of Political Behaviour*: Oxford University Press.
- Oesch, D. (2008). Explaining Workers' Support for Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland. *29*(3), 349-373. doi:10.1177/0192512107088390
- Oscarsson, H., & Holmberg, S. (2016). *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Southwell, P. (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S. Presidential Election. *Review of European Studies*(2), 71-77.
- Strömbäck, J., & Johansson, B. (2006). Valens mobiliserande kraft. I S. Holmberg & L. Weibull (red), *Du stora nya värld*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Weaver Lariscy, R., Tinkham, S. F., & Sweetser, K. D. (2011). Kids These Days: Examining Differences in Political Uses and Gratifications, Internet Political Participation, Political Information Efficacy, and Cynicism on the Basis of Age. *55*(6), 749-764. doi:10.1177/0002764211398091
- Weibull, L. (2015). Förtroende för olika grupper: en uppdatering. I A. Bergström & J. Ohlsson (red), *Alla dessa val*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Verba, S., Scholzman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: civic voluntarism in American politics*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.